

Edebiýat akmaklaşdyrmak

Category: Edebi tankyt, Kitapcy, Nukdaýnazar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Edebiýat arkaly akmaklaşdyrmak

EDEBIÝAT ARKALY AKMAKLAŞDYRMAK

"Orhan Pamuk täze roman ýazmaga başlandygyny aýtdy."

"Orhan Pamuk täze romanynyň ýarsyna ýetendigini aýtdy."

"Orhan Pamuk täze romanyny ýakynda çap etdirjegini aýtdy."

"Orhan Pamuk täze romanyny 2017-nji ýylda çap etdirjegini aýtdy."

"Orhan Pamuk täze romanyny 2020-nji ýylda çap etdirjegini aýtdy."

"Orhan Pamuk täze romanyny 2021-nji ýylda çap etdirjegini aýtdy."

"Orhan Pamuk täze romanynyň tanyşdyryş videoroligini çykardy."

"Orhan Pamugyň täze romany üçin çeken çyzgylary metbugata syzdy."

"Orhan Pamuk täze romanynyň kitap sahabyny özi taýýarlady."

"Orhan Pamuk täze romany üçin interwýu bermäge başlady. Ol gjem bolsa, Aýasofýa çekismelerine goşuldy."

"Orhan Pamuk her eserinde bolşy ýaly, Gündogar-Günbatar gapmagarşylygyny suratlandyran täze "**Çuma gjeleri**" ("**Veba Geceleri**") romanyna häzirki pandemiýa döwründen has ir başlandygyny aýtdy. Orhan Pamuk täze romanynyň sýužetlerini otuz ýyl bәri aňynda aýlap ýörenidigini aýtdy."

"Orhan Pamuk täze romanynyň üstünde üç ýarym ýyl bәri işläp ýörenidigini aýtdy."

Orhan Pamuk... Orhan Pamuk... Orhan Pamuk...

Orhan Pamugyň metbugatdaky mahabat darbazlygyny örän gowy oýnaýarlar.

Heniz onuň romany çaphana stanogydandan çykmanca är-aýal **Rasim Ozan Kütahýaly** bilen **Nagehan Alçynyň** öýünde düşürilen surat

arkaly interne te syzdyryldy. Adatça bolşy ýaly uly dowul turdy. PR-yň gowusy-erbedi bolmaz, şeýle dälmi? Çeper edebiýat "satlyga" çykarylýar we onuň nyrhy mediýada ýer alşyna görä kesgitlenilýär.

Men häzir "Çuma gijeleri" romanynadan däl-de, başga bir kitapdan söz açmak isleýärin.

Şu ýerde "onda makalaň başyny nämüçin mundan başladyň?" diýmegiňiz mümkün. Munuň aýratyn bir sebäbi bar...

■ MRU-nyň FONDLARY

Tankytçy **Tayýlan Kara**...

Onuň üç tomluk "**Edebiýat arkaly akmaklaşdyrmak we pelsepe arkaly çökertmek**" kitabynyň sahypalaryny ýekän-ýekän waraklap, pikir berip, netije çykaryp okadym...

Tayýlan Karanyň ady öñem maňa nätanyş däldi, ýöne onuň ýazýan zatlaryny ünsli we jikme-jik okamandym. Kitabyň sahypalaryny warakladygymça haýran galдым. Telefona ýapyşdym, jaň edip oña minnetdarlygym bildirdim. Hatda **Odatv**-de çykyş etmegi towakga etdim. Ol "Siziň başyňyzy bela sokasym gelenok" diýdi. **Edebiýat lobbileriniň** täsirinden-güýjünden söz açdy. Olar tankytçynyň her ýazgysyna diýen ýaly päsgelçilik çykarypdyrlar...

Çünki, onuň makalalarynda doğrulý we möhüm kesgitemeler bar: ol Orhan Pamuk ýaly "**Üçünji dünýä ýurdunyň**" ýazyjylary yzygiderli "**Gündogar-Günbatar gapma-garsylygyny**" yazmak bilen, Günbataryň medeni akymyna nädip girendiklerini birin-birin suratlandyrýar.

Mysal üçin, olaryň "kitaplarynyň daşky sahabında hökman metjit motiwi bar!" Munuň Aýasofýany aňladýandygyny duýmak kyn däl. (Häkimiýetiň hiç bir antidemokratik gysyşyna garşı sesini çykarmadyk Orhan Pamugyň iň soňky romanı çykanda Aýasofýa çekişmesine goşulmagyna şu nukdaýnazardanam bir seredip görүñ!)

Diňe kitap sahaby bilen Günbataryň medeni gegemoniýasyna girilmeyär. Sizi **MRU-nyň (CIA) "medeni bölümininiň" fondlary** hem goldamaly. Siziň kisäñize hem-ä pul dykýarlar, hemem "**Halkara**

ýazyjylyk programmasyna" görä "ýetişdirýärler"..."
Dem salymda depäñize Günbatar metbugatyndan "**Gündogaryň Kafkasy**" diýen öwgüler ýagyp başlaýar... Kitaplaryňz yzly-yzyna Günbatar dillerine terjime edilýär...
Günbatar müşdagы bolan häzirki "**tanzimat münewwerleri**" bu "**rol model ýazyjylary**" diňe edebiýatçy däl, eýsem, her sözünde ummasyz many-mazmun bolan "**syýasatşynas alym**" hökmünde köpçüligiň aňyna siňdirmäge jan ederler...
Ýöne...

■ ALÝANAM-BERÝÄNEM ŞOBIR ADAMLAR

Taýlan Kara kitabynda edebiýat baýraklarynyň emin agzalarynyň üstünde ýörite durup geçýär.
Sany ýigrimi üçe ýetýän edebiýat baýraklarynyň saýlap-seçiji toparynyň on altysyna Dogan Hyzlan **başlyklyk edýär!**
Näme bolup geçýärkä o taýlarda?
Meselem... "**Duygu Asena**" baýragy saýlap-seçiji toparyň emin agzası bolan **Ipek Çalyşlara** berilýär!
Meselem... Şygryyet boýunça **Behçet Nejatigil adyndaky baýrak** saýlap-seçiji toparyň emin agzası **Hilmi Ýawuzyň** ogly **Aly Hikmete** berilýär!
Meselem... "TÜYAP" Stambul kitap sergisiniň geňeş agzalarynyň başlygy Dogan Hyzlan özüne "**hormatly ýazyjy**" adyny berdirýär!
Meselem... **Ýunus Nadi adyndaky baýragy** 2002-nji ýıldan 2018-nji ýyla çenli on ýedi ýylyň on dördünde "**Can**" neşirýatyndan çykan eserler baýrak alýar. Bolup biler. Emma baýragy berýän baş emin agzasynyň dördi "Jan" neşirýatyň ýazyjylaryndan!
Gepimi süýndürip durjak däl... Edebiýat dünýäsini soňky kyrk ýylда **neoliberal populizm** bilen juda hapaladylar...

Taýlan Kara şeýle diýýär:

"Bu jemgyýetiň togsanyňy we 2000-nji ýyllarda başdan geçirilenlerine "intellectual terakt" diýse bolar. Bu jemgyýetde akyl-paýhas uzak wagtlap dowam eden teraktyň pidasy boldy. Jemgyýetimize by edip ýören diýdimzorlyklaryby az görýän ýaly, iň soňky derejede maksatnamalaýyn we sistematiki idelogik terakty hem amala aşyrdylar. Total eden-etdiliğiň yzasy az

wagtlaýynam bolsa ideologik diýdimzorlugyň täsirleri uzak wagta çekýär we hatda hemişelik galýar. Şu günüň jemgyýetçilik, medeni, sungat ulgamy bu sistematiki diýdimzorlugyň gönüden-göni miwesidir..."

Tayýlan Kara ýaly polat galamylara mätäçlik duýýas!

Soner ÝALÇYN.

"SÖZCÜ" gazeti, 26.03.2021 ý.

Edebi tankyt